

Відгук

офіційного опонента на дисертаційну роботу Кенюка Андрія Тарасовича «Клініко-експериментальне обґрунтування оцінки результатів ортопедичного лікування пацієнтів з нефіксованим прикусом», представлену до спеціалізованої вченої ради К.61.051.08 при ДВНЗ «Ужгородський Національний університет» МОН України, на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.22 – стоматологія.

Актуальність теми

Згідно думки переважної більшості дослідників і безпосередньо лікарів стоматологів, як з ортопедичної так і з хірургічної стоматології у практичній охороні здоров'я, практично усі питання конструктивного і конструкційного характеру, відносно різноманітних видів зубних протезів та імплантатів у нашій країні вирішені. Але проблема забезпечення і отримання найбільш оптимальних показників медичної ефективності наданої стоматологічної допомоги все ще лишається достатньо актуальною і потребує поглибленого дослідження. Саме у цьому зв'язку на перший план виходять питання експертної оцінки якості стоматологічного лікування, удосконалення клінічних станів її надання, особливо при нефіксованій висоті міжальвеолярного співвідношення щелеп, як при часткової і так повної відсутності зубів.

Спираючись на останнє ствердження дуже приємно відмітити, що саме цим питанням і присвячена дана дисертаційна робота, а саме – досягнення найбільш ефективної комплексної медичної реабілітації стоматологічних хворих з повною і частковою адентією при нефіксованій висоті міжальвеолярного співвідношення, шляхом вдосконалення низки клінічних етапів та експертної оцінки наданої медичної допомоги, на підставі розробки об'єктивних критеріїв її успішності при різних методико-експериментальних підходах сучасної протетичної реабілітації.

Окрім цього слід зазначити, що дана науково-прикладна робота повністю співпадає з плановою, державною науково-дослідною роботою кафедри ортопедичної стоматології ДВНЗ «Ужгородський Національний медичний університет «Клініко-експериментальне обґрунтування застосування сучасних стоматологічних технологій та експертна оцінка якості лікування та профілактики основних стоматологічних захворювань (№ДР 0113 V 003611), де здобувач був виконавцем окремих її фрагментів.

**Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і
рекомендацій сформульованих у дисертації та їх вірогідність**

Визначаючи ступінь отриманих науково-прикладних здобутків і практичну цінність запропонованих клінічних впроваджень, перш за все слід

зазначити, що усі вони базуються на вельми значному, як для кандидатської дисертації, обсязі клінічних, епідеміологічних, інструментальних, рентгенологічних, аналітико-статистичних, математичних, комп'ютерних, графічних, судово-стоматологічних, морфометричних, денситометричних, статистичних та методів індексної оцінки редукції кісткової тканини в динаміці на різних етапах комплексного лікування. При цьому, порівняльний аналіз зазначених вище досліджень засвідчив про їх високу ступінь інформативності, сучасності, відповідності досліджуваним питанням, обґрунтованості у використанні, що дозволило здобувачу отримати найбільш об'єктивні і ймовірні результати.

Так, для визначення величини потреби в ортопедичній допомозі у хворих з нефіксованою міжальвеолярною висотою при часткових і повних дефектах зубних рядів, а також їх поширеності, автором були проведені стоматологічні огляди 376 пацієнтів, результати яких реєстрували у стандартизованих медичних картах відповідної форми.

Для визначення відповідності антропометричних методів пацієнтам проводились виміри по 12 орієнтирах, порівняльне дослідження яких визначалось у 3х вікових групах, а саме у віці 18-25 років, 35-40 та від 55 до 60 років.

Ортопедичне лікування даної категорії хворих проводилось з використанням 3-х методів фіксації відповідних видів зубних протезів, а саме – часткові та повні знімні протези з опорою на внутрішньокісткові титанові

дентальні імплантати; мостоподібні протези з опорою тільки на дентальні імплантати та аналогічні конструкції з включенням в якості їх опори також власних зубів. При визначенні ступеня його ефективності, в якості оціночних критеріїв здобувач взяв за основу визначення стану форми супраконструкції, рівня редукції кісткової тканини навколо інтраосальних опор, стабільність імплантатів за основними показниками ISO, взаємодія конструкції з ясенним краєм, наявність парадонтальних карманів, симптомів запалення, рухливість опорних зубів, кількість ускладнень, які піддавались порівняльній оцінці у динаміці з наданням їм відповідної оцінки й характеристики.

Окрім цього усім пацієнтам проводились ортопантомографічне та КТ-дослідження з послідуочим графічним аналізом згідно запропонованого автором алгоритму суперімпозиції та комплексу прикладного програмного забезпечення.

Стабільність імплантатів визначалась за допомогою частотно-резонансного методу PFA, а щільність кісткової тканини у ділянці імплантації шляхом використання спеціальної оптичної шкали Хаусвільда на комп'ютерно-топографічних зрізах. При цьому, для кожної вікової групи здобувачем були обраховані специфічні коефіцієнти співвідношення показника об'ємної редукції кісткової тканини у залежності від величини значень ISO.

Усі отримані показники піддавались математичній обробці для встановлення ступеня їх достовірності з використанням програмного забезпечення Statistica та Microsoft Office Excel 2003.

Отже, наведені вище об'єктивні методи дослідження, їх різноманітність, комплексність і відповідність головній меті і запланованим завданням, безперечно свідчить про вельми високий рівень їх достовірності й ймовірності, як таких, та не викликають жодного сумніву, щодо їх об'єктивності.

Наукове і практичне значення отриманих результатів

На нашу думку, головне наукове значення отриманих результатів у даній дисертаційній роботі полягає у тому, що автору дійсно вперше вдалось у нашій країні зіставити дані клініко-інструментального дослідження та результатів аналізу зображень в ході комп'ютерної томографії з детермінацією корелятивних залежностей між об'ємною втратою кісткової тканини і коефіцієнтом стабільності та врахуванням локалізації проблемної ділянки резорбції.

Виключно зазначене вище дозволило на більш високому рівні провести комплексний поглиблений аналіз отриманих даних та надати відповідну оцінку якості обраної цілеспрямованої програми стоматологічного лікування різноманітних дефектів зубних рядів та вибору відповідного відновлення у кожному індивідуальному клінічному випадку.

Саме останнє ствердження і високий рівень наукових здобуттів повністю забезпечити високу ступінь їх практичного значення і прикладної цінності. Автор розробив і надав лікарям практичної охорони здоров'я нашої країни вельми переконливі об'єктивні критерії визначення медичної ефективності дентальної імплантації та обґрунтованого вибору виду ортопедичного лікування у кожному клінічному випадку з врахуванням квантифікації змін стоматологічного статусу в ході ятрогенних втручань, що дозволить спрогнозувати ефективність дентальної імплантації з достовірністю до 92,8%.

Таким чином, приймаючи до уваги наведене вище, можливо з повною впевненістю засвідчити про вирішення здобувачем важливої наукової і, особливо, прикладної проблеми, а безпосереднє застосування отриманих результатів у клінічній стоматології дозволить значно підняти рівень ефективності надання відповідної медичної допомоги у масштабах країни.

Оцінка змісту роботи, зауваження

Дисертаційна робота Кенюка Андрія Тарасовича «Клініко-експериментальне обґрунтування оцінки результатів ортопедичного лікування пацієнтів з нефіксованим прикусом», оформлена і побудована за класичним принципом та складається з титульного аркушу, змісту роботи, переліку умовних скорочень, вступу, розділу «Огляд літератури», 4-х розділів власних досліджень, розділу «Аналіз і узагальнення результатів», висновків, практичних рекомендацій та списку використаних джерел.

У вступі, автор, на підставі поглибленого огляду літературних джерел і свого власного клінічного досвіду, вельми дотепно і високо професійно обґрунтовує актуальність даної роботи, її мету та ставить відповідно питання до її реалізації. Окрім цього, наводить цілу низку цілеспрямованих даної меті об'єктивних методів дослідження, окреслює основні наукові здобутки, ступінь їх наукової новизни та практичного значення для клінічної стоматології. Вказується також особистий внесок у проведенні відповідних досліджень, апробація і впровадження отриманих результатів у практичну охорону здоров'я нашої країни. Надається інформація про ступінь опублікованості даної дисертаційної роботи, її обсяг і структура.

Що стосується зауважень, то їх практично немає за винятком деяких дискусійних питань методичного плану.

Так, на нашу думку, при визначенні мети даної роботи, як на нас, дотепно було б вказати на початку її формулювання, що вона у першу чергу переслідує підвищення ступені ефективності ортопедичного лікування, як так, а далі по тексту, тим паче, що саме це і досяг здобувач у даній роботі.

Далі, при визначенні практичного значення отриманих результатів, згідно відповідних рекомендацій ДАК, бажано ще і вказувати ступінь їх медичної ефективності у відповідних відсотках, разях, тощо, тим паче, що такі дані у роботі є і безпосередньо зазначені у 3 і 4-му висновках. Бажано також наводити загальну назву даного розділу.

І наостанок, згідно тих же рекомендацій, розділ «Матеріали і методи дослідження» входить до власних досліджень, тим паче, що у порівнянні з іншими дисертаційними роботами, де тільки наводяться основні методи, що використовувались, у даній роботі віддзеркалені також власні дослідження і їх результати. Разом з тим зазначене вище, на нашу думку, не відноситься напряму до зауважень, а носить характер побажань і не більш того.

У першому розділі, викладеному на 34 сторінках і складеному з 4-х підрозділів, здобувач вельми фахове надає поглиблений аналіз переважно сучасних літературних джерел про стан, шляхи і проблеми ортопедичного відновлення дефектів зубних рядів з нефіксованою міжальвеолярною висотою щелеп, надає за даними низки досліджень, оцінку якості комплексної реабілітації подібних хворих з використанням імплантатів і власних зубів у якості опори відповідних конструкцій зубних протезів. Акцентує увагу на специфічності при цьому ортопедичної допомоги та динаміки змін у кістковій тканині навколо титанових дентальних імплантатів, як у безпосередні так і у віддалені терміни їх використання. Окрім цього, автор шляхом теоретичного прогнозування надає можливості реєстрації втрати твердих періімплантних тканин з використанням клінічних і параклінічних методів дослідження.

Спираючись на поглиблений огляд літературних джерел, автор переконливо доводить про високу ступінь актуальності даної теми, її високу наукову цінність і практичне значення, та вказує на необхідність її

обов'язкового виконання. Приємно відмітити, що на відміну від інших дисертацій, здобувачем за даними літературного опублікованого 3 наукові праці, що огляду вітається ДАКом України.

Стосовно зауважень, то їх немає за виключенням дещо перебільшеного об'єму розділу літературних джерел (21,6%), але зважаючи, як для кандидатської дисертації, кількість літературних джерел 243 і, особливо, закордонних авторів – 140, слід вважати дану обставину достатньо виправданою. Інших зауважень і побажань – немає.

У 2-му розділі «Матеріали і методи дослідження», що складається з 3-х підрозділів і викладено на 22 сторінках, здобувачем наводиться програма та обсяг дослідження, особливості концептуального підходу до їх безпосереднього використання, а також основні цілеспрямовані методи дослідження, порівняльний аналіз яких засвідчив про їх повну відповідність як меті так і запланованим завданням.

Зауважень немає, окрім слів похвали за 2-і публікації у даному розділі, які не так часто побачиш в інших дисертаціях.

3-й розділ «Результати дослідження та їх обговорення», що викладено на 20 сторінках і складено з 3-х підрозділів, присвячено визначенню частоти поширеності дефектів зубних рядів у Закарпатському регіоні, аналізу результатів, реєстрації центрального співвідношення щелеп у хворих з нефіксованою міжальвеолярною висотою та наданню результатів впливу

ясенного контуру гіпертрофованих та атрофованих альвеолярних відростків та частин, на естетичний результат ортопедичної реабілітації у даної категорії пацієнтів, за результатами яких автор переконливо доводить, що дана група хворих є достатньо проблемною групою як з естетичної так і функціональної точки зору на реабілітацію яких і повинні бути цілком спрямовані відповідні зусилля лікарів-стоматологів .

Слід також зазначити, що за даними цього розділу опубліковано 5 наукових робіт, з яких 1 робота у закордонному виданні.

Зауважень принципового характеру немає, окрім бажаності використання при аналізі даних стоматологічних оглядів словосполучення «частота виникнення дефектів зубних рядів ...», а не «поширеності...», тому, що воно використовується в основному тільки при проведенні епідеміологічних досліджень, як таких. Бажано також було б наведення загального конкретного по суті назви даного розділу.

У 4-му розділі «Експериментальне обґрунтування алгоритму суперпозиції КТ-зображень з метою реєстрації змін кісткової тканини», що складено з 3-х підрозділів і викладено на 32 сторінках, автором надаються основні принципи суперімпозиції просторових та трансформованих планіметричних зображень даних трансформації та фрагментації вихідних графічних показників для проведення метричного аналізу в періімплантатній області, а також визначаються основні критерії якості суперімпозиції

зображень на різних етапах їх обробки та розробка адоптованих математичних моделей для контролю результатів суміщення.

Надаючи оцінку отриманим даним, автор стверджує, що принцип суперімпозиції зображень є частковим представленням методу суперімпозиції, що дозволяє співставляти досліджувані ділянки з можливістю їх сегментарного аналізу та дискретного порівняння для візуалізації та об'єктивізації змін в конкретній анатомічній області. Приймаючи використання подібного алгоритму безпосередньо у клініці, дозволить не тільки деталізувати параметри втрати кісткової тканини в періімплантатній області, а й впливу сукупних ятрогенних та біологічних факторів дентальної імплантації на розвиток циркулярної втрати кісткової тканини, яка може бути зареєстрована лише з використанням методів комп'ютерної томографії. За даними цього розділу опубліковано 3 наукові праці. Зауважень немає.

І наостанок, у 5-му завершальному розділі «Клінічна оцінка якості проведеного ортопедичного лікування пацієнтів з нефіксованим прикусом», який складено з 2-х підрозділів і викладено на 20 сторінках, наводиться поглиблена характеристика досліджуваних клінічних груп та проводиться достатній аналіз результатів імплантації, аналіз яких показав, що лише третя частина запропонованих антропометричних методів для визначення міжальвеолярного співвідношення може бути використана в клінічній стоматології в якості повноцінної реєстрації характеру у хворих з

нефіксованим прикусом. При цьому, метод співставлення результатів КТ-досліджень областей імплантації з використанням принципів суперімпозиції зображень різного терміну виконання та врахування показників щільності кісткової тканини досліджуваних сегментарних фрагментів, дозволяє оцінити зміни параметрів альвеолярного гребня в абсолютних показниках з точністю у 94,4% - 96,7%. Окрім цього дана методика дозволяє індивідуалізувати сам підхід до оцінки якості комплексу проведених ятрогенних втручань з урахуванням впливу різних факторів на стан періімплантатної кісткової тканини і, у тому числі, щодо адекватності вибору оптимальних схем ортопедичної реабілітації хворих з опорою на імплантати.

Принципових по суті зауважень немає, окрім не навмисного випадкового збою у нумерації відповідних таблиць і рисунків у даному розділі.

Розділ «Аналіз і узагальнення результатів», викладено на 10 сторінках, де автор достатньо фахове проводить ретельний аналіз отриманих даних, порівнює їх з найближчими аналогами та надає чіткі рекомендації до їх безпосереднього впровадження у клінічну стоматологію нашої країни. Зауважень немає.

Висновки й практичні рекомендації повністю і всебічно обґрунтовані і цілком відповідають головній меті і завданням даного науково-прикладного дослідження.

Список використаних джерел оформлено і викладено у алфавітному порядку, що у принципі допускається ДАК-ом України і включає у себе 243 джерела, з яких 103 кирилицею і 140 – латиницею.

Дисертація викладена на державній мові і оформлена окремим текстом з загальним обсягом у 185 сторінок. Ілюстрована 12 таблицями і 28 рисунками.

Автореферат цілком співпадає з основними положеннями дисертації.

Отримані результати роботи, основні наукові здобутки, їх новизна, практична значимість і прикладна цінність, повністю віддзеркалені у 19 наукових працях, з яких 8 статей і 11 тез у матеріалах науково-практичних конференцій та конгресів. Окрім цього, дані результати оприлюднені і обговорені на 13 наукових конференціях, конгресах, семінарах тощо.

Отже, викладене і наведене вище, дає нам змогу заключити, що подана до офіційного захисту дана дисертаційна робота, виконана на достатньо високому науково-методичному рівні і безумовно заслуговує на позитивну оцінку.

Разом з тим, у процесі рецензування виникла низка дискусійних питань, які потребують додаткового пояснення, а саме:

1. Зважаючи на достатньо високу практичну цінність розроблених й запропонованих Вами рекомендацій, питання, яким чином Ви будете їх впроваджувати у масштабах країни.

2. Якщо були відповідні ускладнення у віддалені строки і терміни користування різноманітними супраструктурами, назвіть будь ласка їх причини і шляхи їх корекції.
3. Які зміни у кістковій тканині Ви спостерігали навколо імплантатів і власних зубів, які служили в якості опори для мостоподібних протезів і їх порівняльна оцінка.

Висновок

Дисертаційна робота Кенюка Андрія Тарасовича «Клініко-експериментальне обґрунтування оцінки результатів ортопедичного лікування пацієнтів з нефіксованим прикусом», є завершеною, самостійно виконаною науково-прикладною роботою, присвячену вирішенню важливого наукового і клінічного питання – підвищення ефективності ортопедичного лікування хворих з повною і частковою втратою зубів при нефіксованій межальвеолярної висоті, щелеп, шляхом вдосконалення клінічних етапів та експертної оцінки якості комплексного лікування.

За своєю актуальністю, науковою новизною, практичним значенням і прикладною цінністю, дана дисертаційна робота повністю відповідає п.11 «Порядку присудження наукових ступенів, присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету

Кабінету Міністрів №656 від 19.08.2015 р.), які ставляться до кандидатських дисертацій, а її автор безумовно заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.22 – стоматологія.

Офіційний опонент:

Завідувач відділенням ортопедичної стоматології

ДУ «Інститут стоматології і щелепно-лицьової хірургії

НАМН України», д.м.н., проф.

/Лабунець В.А./

Відрук офіційного опонента
наріштов у спец. папу К 61.051.08
06.02.2017р.

Вексний секретар спец. папи
д. мед. н., факультет ОВ О.В. Клімаченко